

FI lausuntopyyntö VV

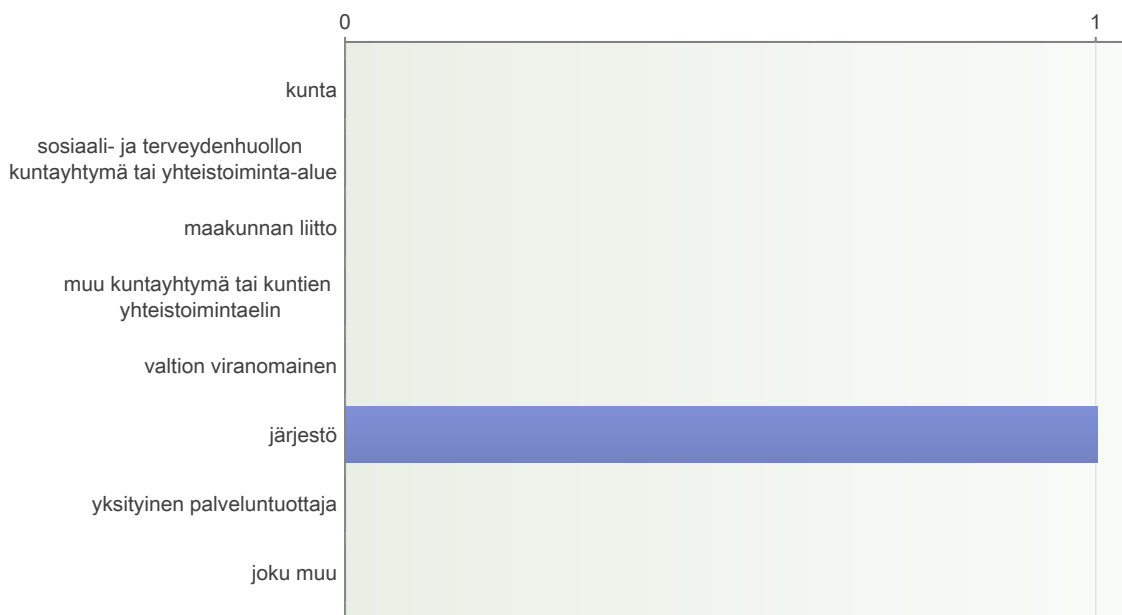
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimitilimen nimi
KoKoA ry	Yrjö Kumpula	zkumpula@gmail.com	12.3.2017	KoKoA ry

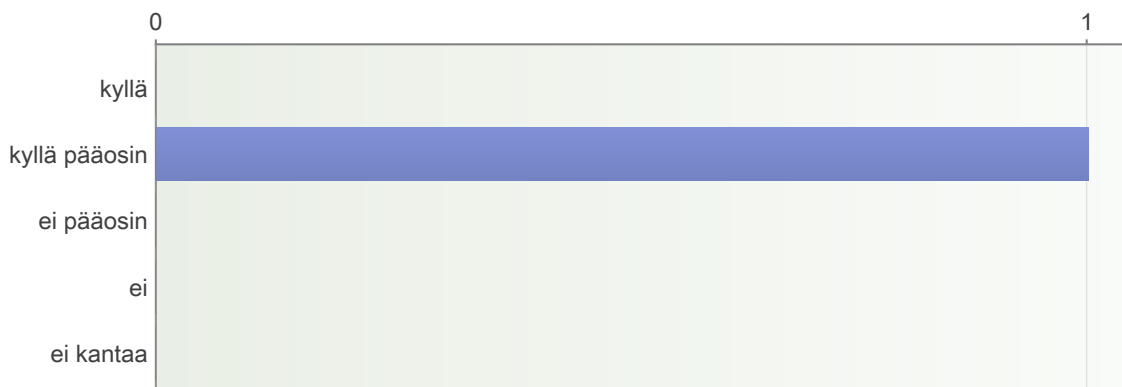
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslaki merkitsee syvällistä muutosta palvelujen käyttäjien asemaan. Sote- ja maakunta-uudistuksessa korostetaan väestön oikeutta osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan erilaisten vaikutuskanavien ja -toimielimien, kuten neuvostojen, raatien ja kuulemistilaisuuksien kautta.

Keskeiseksi muodostuu se, missä määrin maakunnat ottavat näitä vaikuttamisvälineitä käyttöön ja miten ne onnistuvat ohjaamaan palvelujen tuottajia varmistamaan palvelujen käyttäjien osallisuus myös palvelujen tuotannon tasolla.

Valinnanvapauden vahvistaminen valinnanvapauslakiluonnoksessa tarkoitetulla tavalla merkitsee sekä palvelujärjestelmän että palvelujen käyttäjien aseman syvällistä muutosta.

Valinnanvapauden lisäämisen keskeinen peruste on järjestelmän asiakaslähtöisyyden edistäminen: osallisuuden ja vastuun omasta terveydestä ja hyvinvoinnista ajatellaan kasvavan ja itsemääräämisoikeuden vahvistuvan, kun valinnanvapaus laajenee.

Tämä edellyttää kuitenkin asiakkailta aktiivisuutta, kykyä hakea tietoa ja tehdä valintoja sekä reagoida epäkohtiin ja käyttää erilaisia oikeussuojakeinoja. Järjestelmään tulee sisältyä valintojen tueksi riittäviä välineitä, kuten riittävää tietoa valittavana olevista palveluista ja niiden laadusta sekä tukea päätöksentekoon ja myös riittävät oikeussuojakeinot, joilla epäkohtiin voidaan reagoida.

KoKoA Ry haluaa erityisesti korostaa palveluiden käyttäjien näkökulman huomioista lain jatkovalmistelussa.

Palveluita on kehitettävä palveluiden käyttäjien ja tarpeiden näkökulmasta. Palveluiden käyttäjien äänen kuuleminen on varmistettava kaikilla päätöksenteon tasoilla. Kokemusasiantuntija- ja vertaistyön tuki tulee integroida nykyistä tiiviimmin osaksi ammatillisia palveluita sekä niiden rajapinnalle.

Nyt uudistettavassa lainsäädännössä tulee näkyä Mieli-ohjelman loppusuositusten mukaisesti mielenterveys- ja päihdepalveluiden käyttäjien aseman vahvistaminen. Käyttäjälähtöistä palveluiden kehittämistä suositellaan myös mm. Terveyserojen kaventamisen toimintaohjelman loppuraportissa (2012), STM:n strategiassa vuoteen 2020 (2010), Kansanterveysohjelman loppuarvioinnissa (2016) sekä WHO:n mielenterveyden toimintasuunnitelmassa (2013).

Sipilän hallitusohjelman Palvelut asiakaslähtöisiksi - kärkihanke on jaettu kolmeen kokonaisuuteen, joista Toimenpide 1: Uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessit -asiakas keskiöön yhtenä osahankkeena on määritellä kokemusasiantuntijuuden ja asiakkaiden osallistumisen toimintamalli. Tämä on huomioitava myös valinnanvapautta koskevassa kehittämistyössä.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

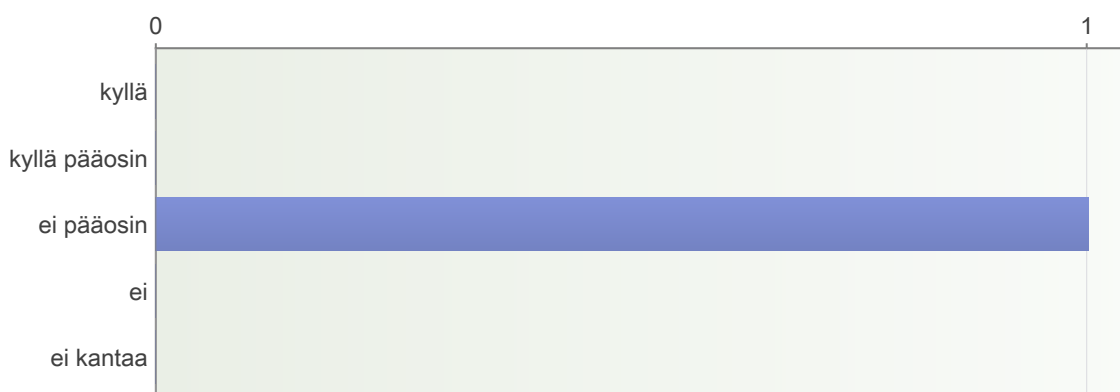
6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kun palvelujen käyttäjillä on mahdollisuus olla mukana valvonnan toteutuksessa ja palvelujen kehittämisessä, vahvistetaan toimintakulttuurin asiakaslähtöisyyttä.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Yhdenvertaisuuden toteutuminen:

KoKoA ry esittää erityisenä huolenaan Suomen perustuslain edellyttämän yhdenvertaisuuden toteutumisen valinnanvapauslain yhteydessä. Yhdenvertaisuus liittyy alueellisiin eroihin Suomessa sekä asiakasryhmäeroihin. Valinnaisia palveluita syntyy sinne, missä on mahdollisuus tavoitella suuria voittoja, eikä suinkaan sinne, missä potentiaalit ovat vähäisempiä.

Alueelliset erot valinnanvapauden suhteen tulevat olemaan suuret. Asiakasryhmiin liittyvän yhdenvertaisuuden toteutuminen näyttäytyy luonnoksessa erityisen huolestuttavalta, sillä siinä keskitytään pääasiassa yksittäisiä terveyspalveluja ostavien kansalaisten valinnanvapauteen, mutta jätetään huomioimatta pitkäaikaisesti ja moninaisia palveluja tarvitsevat asiakkaat. Suuri osa mielenterveys- ja päihdeasiakkaista ovat sellaisessa tilanteessa.

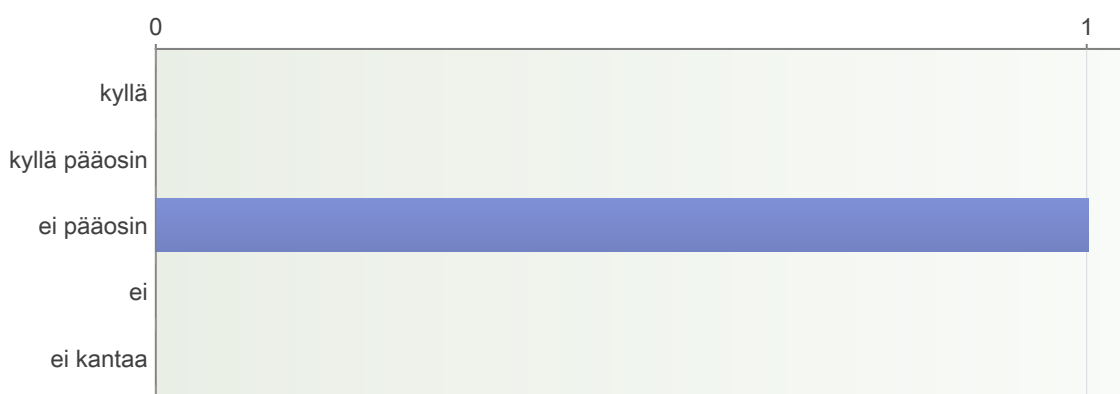
Lakiin ei sisälly velvoitetta, että asiakkaan tilanteen vaatiessa pitkäaikaista hoitoa tai seurantaa, hänelle järjestyisi pysyvä asiakassuhde valitsemansa ammattihenkilön kanssa. Hoito voisi jatkua siis yhtä repaleisena ja hajanaisena kuin nykyisinkin.

Heikoimmassa asemassa olevat asiakkaat eivät osaa/pysty/jaksa hakeutua palveluihin tälläkään hetkellä, joten KoKoA pyytää huomioimaan valinnanvapauden tosiasiallisen toteutumisen heidän kohdallaan.

Järjestelmään tulee sisällyttää valintojen tueksi riittäviä välineitä, kuten riittävää tietoa valittavana olevista palveluista ja niiden laadusta sekä tukea päätöksentekoon ja myös riittävät oikeussuojakeinot, joilla epäkohtiin voidaan reagoida

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslain tavoite on vahvistaa palvelun käyttäjien itsemääräämisoikeutta ja asemaa, mutta samalla heiltä edellytetään kykyä tehdä valintoja ja arvioida saamiensa palvelujen sisältöä ja vaikuttavuutta sekä reagoida välittömästi havaitsemiinsa epäkohtiin. Tämän vuoksi osa palvelujen käyttäjistä on aikaisempaa haavoittuvammassa asemassa, ja heille tulee tarjota riittävä tuki ja ohjaus.

Hallituksen esitysluonnoksessa, sen yksityiskohtaisissa perusteluissa ja yleisperusteluissa on korostettu sosiaalihuoltolain 36 § mukaisen palvelutarvearvion ja sen perustelleella laadittavan asiakassuunnitelman 39§ merkityksellisyyttä, kun määritetään asiakkaan terveydenhoidon ja sosiaalipalvelujen tarve.

Palvelutarvearvion perusteella määritetään asiakkaalle soveliaain toteutusmalli, joita voivat olla maksusetelin, asiakassetelin tai henkilökohtaisella budjetin avulla toteutettava hoito- ja kuntoutusmuoto.

Pääsääntöisesti palvelutarvearvio laaditaan maakunnan liikelaitoksessa, mutta myös suoran valinnanvapauden piiriin kuuluva sote-keskus (palveluntuottaja) on velvollinen antamaan asiakkaalle ammattihenkilön konsultaatiota ja palveluohjausta mm. laaja-alaisen palvelutarpeen arviointiin maakunnan liikelaitokseen.

Moniongelmaiset, yleensä kognitiivisilta kyvyiltään alentuneet ja laaja-alaista tukea tarvitsevat asiakkaat, kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, tarvitsevat palveluja, jotka lakiesityksessä on suunniteltu toteutettaviksi joko asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin kautta. Yleensä em. palvelut ovat sosiaalihuoltolain mukaisia ja hallintolain alaisia viranomaisomaispäätöksiä, joiden merkityksellisyyttä on terveenkään asiakkaan vaikea ymmärtää.

Henkilökohtaista budjettia on mahdollista tarkentaa määräajoin tarkistetun ja täydennetyt asiakassuunnitelman mukaisesti. Tämä mahdollisuus on erityisen tärkeää saada varmistettua, kun asiakas tekee palveluntuottajaan liittyviä valintojaan. Näin saadaan estettyä se, että asiakas ei joudu hakemaan henkilökohtaiseen budjettiin hallintolainkäyttölain mukaista muutosta, joka johtaa aina pitkään oikeusprosessiin ja asiakas tarvitsee siihen yleensä lakimiestä, esim. maakunnan oikeusaputoimistosta.

Oikeusprosessin myötä hoito/kuntoutus yleensä keskeytyy. Tämä ei ole valinnanvapauslain toteutumisen tavoite.

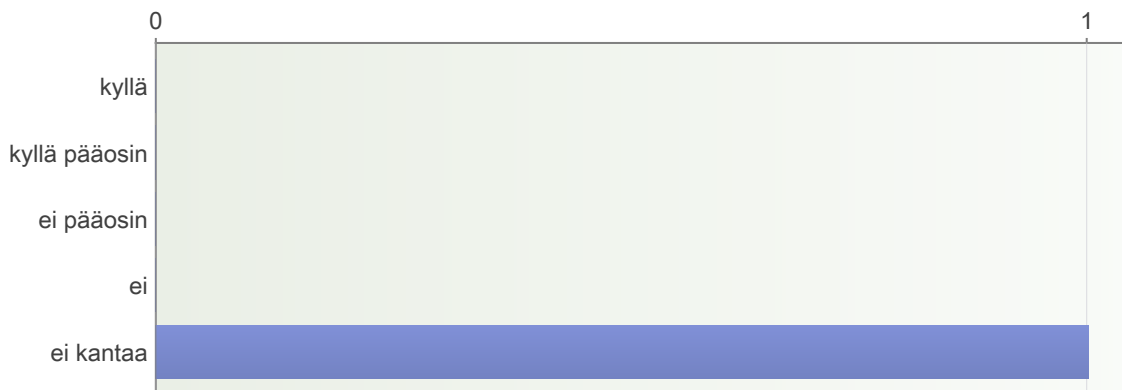
Edellä esitetyn perusteella palvelutarvearvion merkitys on erittäin suuri tarkoituksenmukaisen valinnanvapauden toteutumisessa. Palvelutarvearvion laatimisesta vastaa sosiaalihuollon ammattihenkilö. Tarvittaessa asiakkaan kokonaistilanteen selvittäminen edellyttää myös muiden hallinnonalojen palveluja ja tukitoimia sekä lähes aina terveydenhuoltolain alaista hoitoa.

Palvelutarvearviotilanteessa asiakkaalla on mahdollisuus saada tuekseen laillinen edustaja tai tukihenkilö. Tällaisissa tilanteissa koulutettujen kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen on erityisen järkevää. Koulutetuilla kokemusasiantuntijoilla on kokemusta pitkistä hoito- ja kuntoutusprosesseista sekä toiminnasta nykyisessä palveluverkostossa. Heillä on myös yleensä kokemusta yhteistyöstä sote-ammattilaisten kanssa.

Kokemusasiantuntijoiden kokemustietoa ja -taitoja voidaan myös hyödyntää, kun lain jatkovalmistelussa määritetään tarkemmat kriteerit palvelukokonaisuuksille ja palveluketjuille, joiden avulla maakunnat voivat tehokkaammin, edullisemmin ja laajemmin hoitaa asukkaidensa tarvitsemat sote-palvelut alueellisissa sote-keskuksissa, jolloin myös varsinaisten sairaalapalveluiden käyttö on tarkoituksenmukaisempaa.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

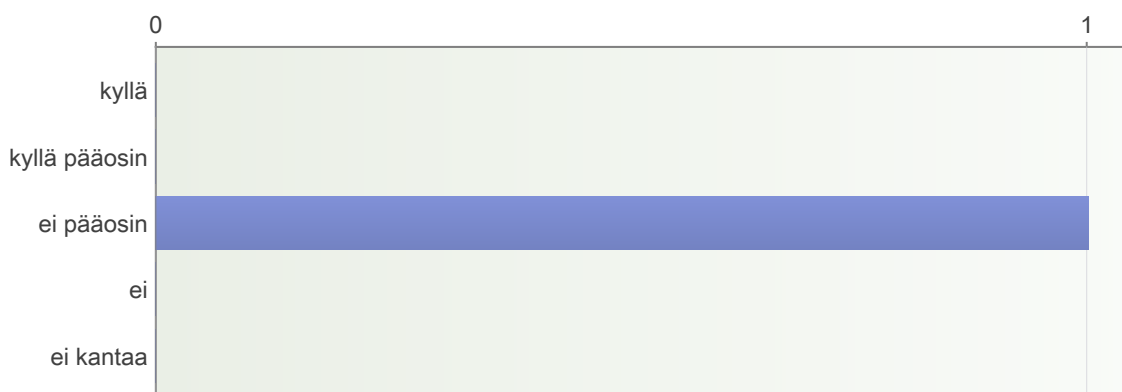

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

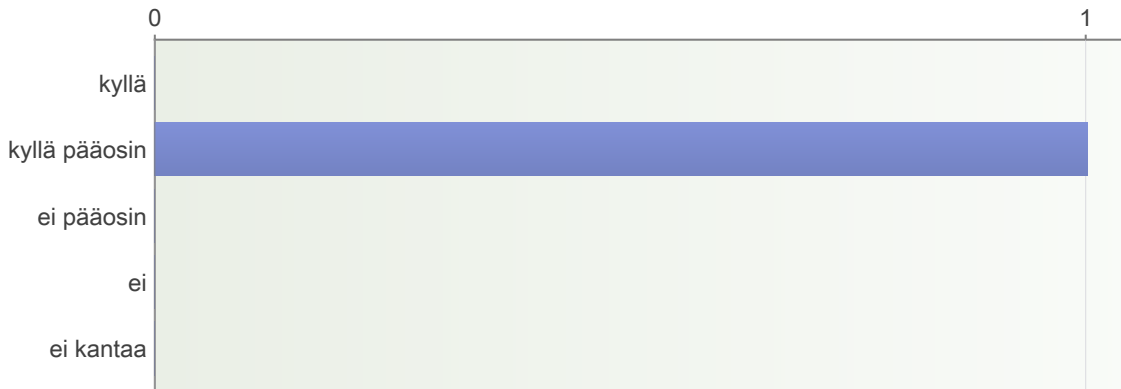
14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. kohta 3.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

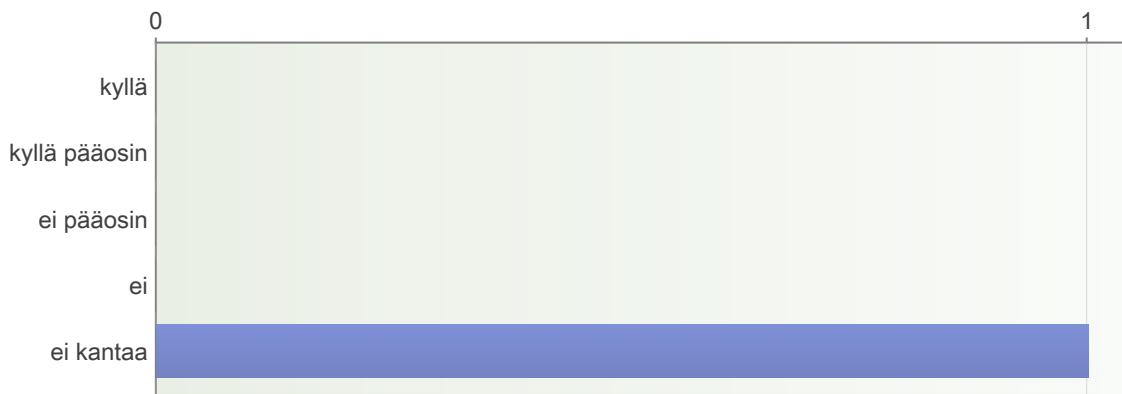
Vastaajien määrä: 1

- Uudistus mahdollistaa toimintatapojen muutoksen ja palveluinnovaatioiden käyttöönoton, se edellyttää kuitenkin palvelunjärjestäjiltä ja palveluntuottajilta aitoa halua ja sitoutumista asiakaslähtöisyyden ja osallisuuden kehittämiseen.

Kun palvelujen käyttäjillä on mahdollisuus olla mukana valvonnan toteutuksessa ja palvelujen kehittämisessä, vahvistetaan toimintakulttuurin asiakaslähtöisyyttä. Maakuntien tulee tämä sisällyttää vahvasti omaan palvelustrategiaansa ja asukkaille annettavaan palvelulupaukseen.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvueluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöitettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

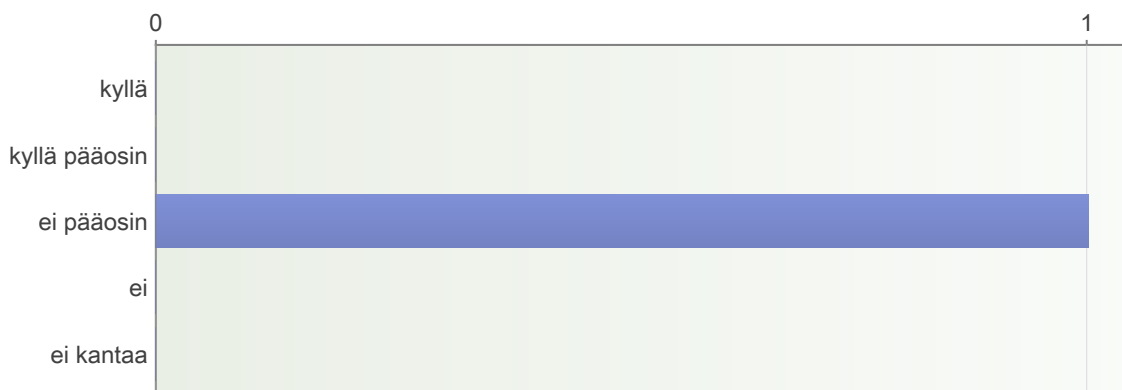
Ei vastauksia.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslainsäädännössä korostuu maakunnan velvollisuus varmistaa asukkaiden valinnanmahdollisuuksien monipuolisuus. Uudistuksen myötä palvelujärjestelmän luonne ja asiakkaiden asema muuttuvat perustavanlaatuisesti. Hallinnollisen ohjauksen ja kontrollin sijaan palveluja ohjataan sopimuksin ja rahoituksella ja rahoitusjärjestelmään mahdollisesti liitettävien kannusteiden avulla. Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön rinnalla joudutaan ottamaan huomioon yrityslainsäädännön asettamat vaatimukset.

On myös huomattava, että osa palveluntuottajista (maksu- ja asiakassetelipalvelujen tuottajat, henkilökohtaisella budjetilla toteutettavien palvelujen tuottajat) jäävät kokonaan maakunnan välittömän ohjauksen tavoittamattomiin. Maakunta ei solmi niiden kanssa sopimuksia eikä niihin sovelleta hyväksymismenettelyä, jossa maakunta voisi asettaa niiden toimintaa koskevia ehtoja.

Lähtökohtaisesti oletuksena on, että palvelujen tuottajat toimivat 'oikein' ilman maakunnan välitöntä ohjaustakin. Tästä seuraa huomattavia vaatimuksia palvelujen käyttäjien vastuulle ja valppaudelle ja kyvylle reagoida oikea-aikaisesti palveluissa esiintyviin ongelmiin. Näin ollen palvelutarvearvion merkitys korostuu.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

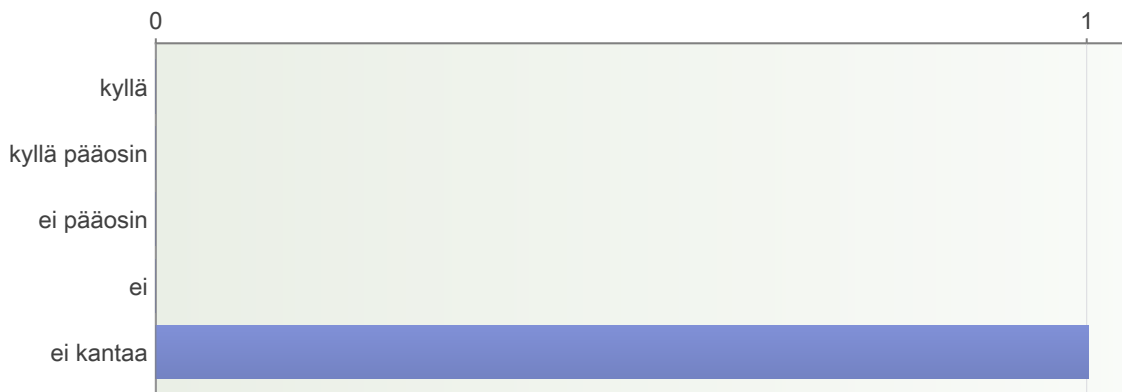

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

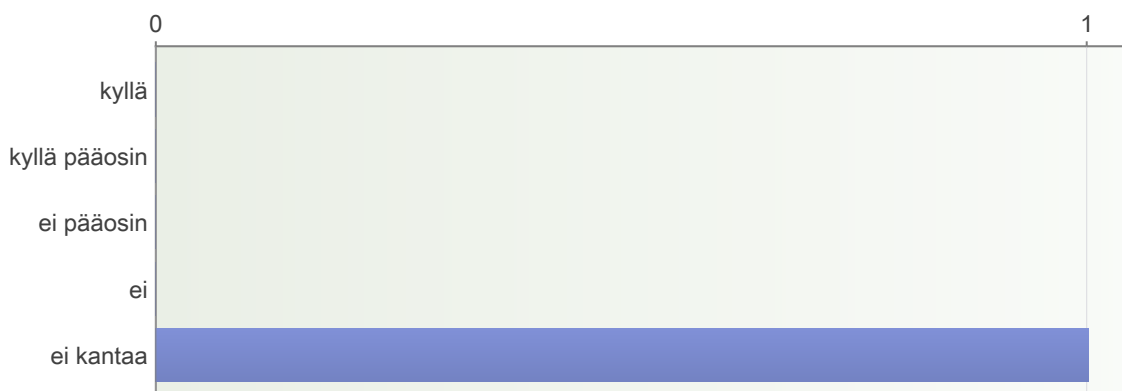

25. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

27. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännöksen mukaan asiakas saa maksu- tai asiakassetelin mukaisen tai henkilökohtaisella budjetilla annettavan palvelun asiakkaan palvelutarpeen mukaisessa ajassa.

Tuottaja vastaa myös, että annettavan palvelun sisältö ja laatu ovat maksu- tai asiakassetelin tai henkilökohtaista budjettia koskevan asiakassuunnitelman mukaisia. Tuottaja vastaa toiminnastaan ja sen vaatimusten mukaisuudesta sekä asiakkaalle että maksu- tai asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin antajalle.

Jos asiakas- tai maksuseteliin tai henkilökohtaista budjettia koskevaan asiakassuunnitelmaan ei ole liitetty erityisiä ehtoja, tuottaja vastaa siitä, että palvelu on Suomessa noudatettavan hyvän hoitokäytännön tai palvelutason mukaista.

Säännöksen perusteella palveluntuottaja voi kuitenkin itse määrittellä, missä se tuottaa palveluja.

Toimipisteen ulkopuolelle annettavissa palveluissa tuottaja voi siten määrittellä millä maantieteellisellä alueella se tuottaa toimipisteensä ulkopuolelle annettavia palveluja. Maksu- tai asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin antaja tai asiakas ei voi tämän mukaisesti määrittellä missä palvelu pitäisi antaa asiakkaalle.

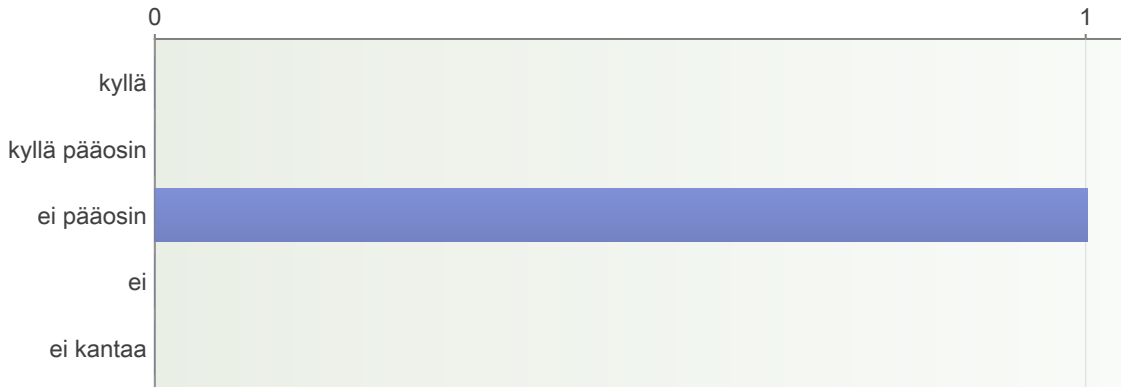
Jos asiakas ei ole tyytyväinen tuottajan toimipaikan sijaintiin tai siihen, että palvelua ei saa esimerkiksi kotiin, asiakkaan on valittava toinen tuottaja.

Edellä todettu on voimakkaasti ristiriidassa lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (8 §) ja asiakkaan edun kanssa (sosiaalihuoltolaki 4 §). Tässä korostuu jälleen asiakkaalle laadittavan palvelutarvearvion sisältö ja tarkoituksenmukaisuus, jonka perusteella maakunta myöntää asiakkaalle

asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

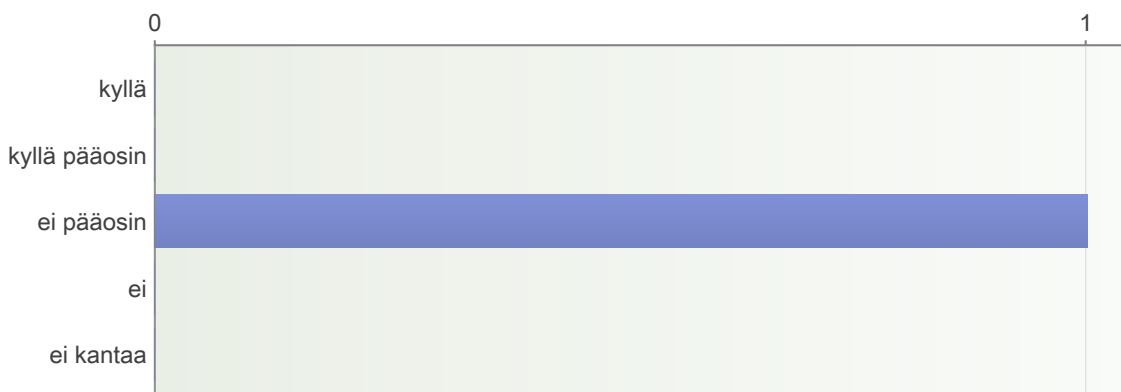
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. kohta 8b

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

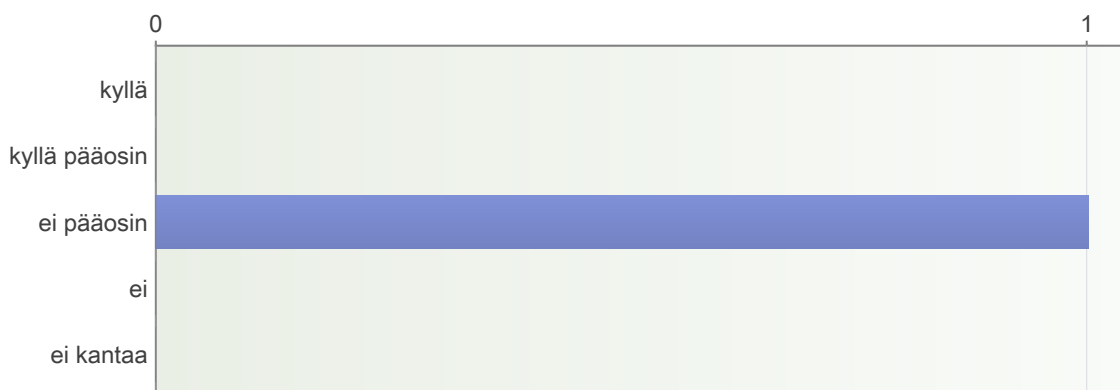
33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. kohta 10a

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

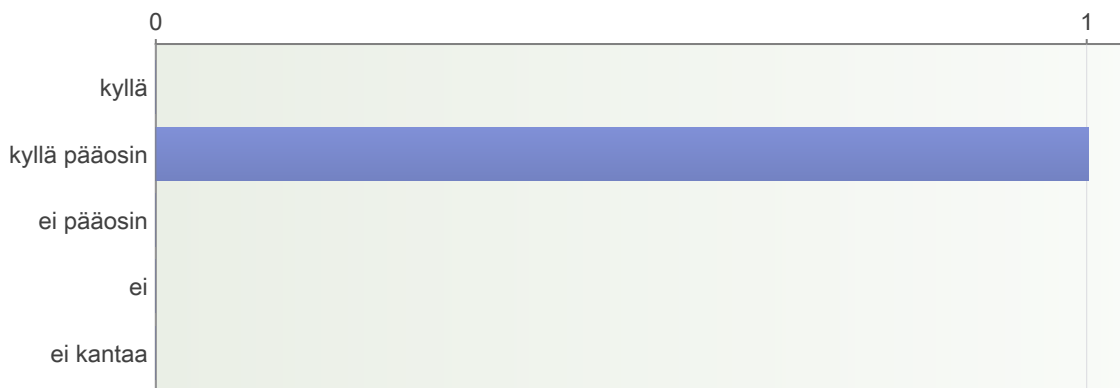
- ks. kohta 10 a

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti).

Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

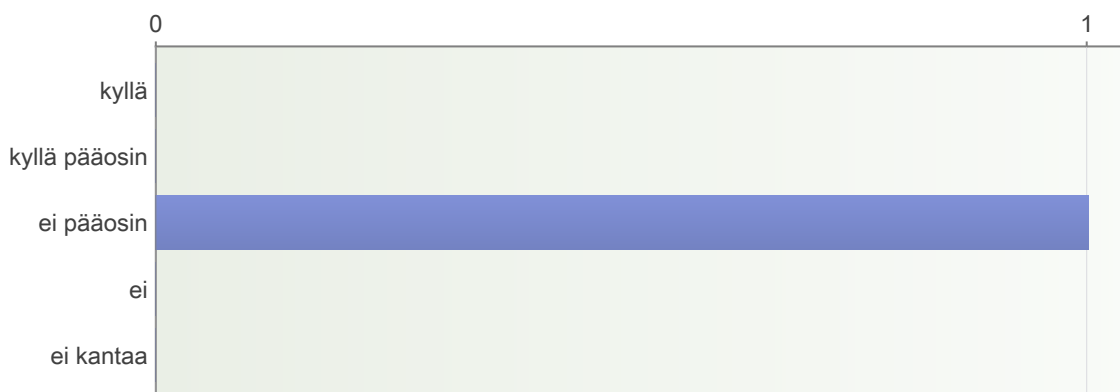
37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelutarvearviotilanteessa asiakkaalla on mahdollisuus saada tuekseen laillinen edustaja tai tukihenkilö. Tällaisissa tilanteissa koulutettujen kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen on erityisen järkevää. Koulutetuilla kokemusasiantuntijoilla on kokemusta pitkistä hoito- ja kuntoutusprosesseista sekä toiminnasta nykyisessä palveluverkostossa. Heillä on myös yleensä kokemusta yhteistyöstä sote-ammattilaisten kanssa.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

39. Vapaamuotoiset huomiot.

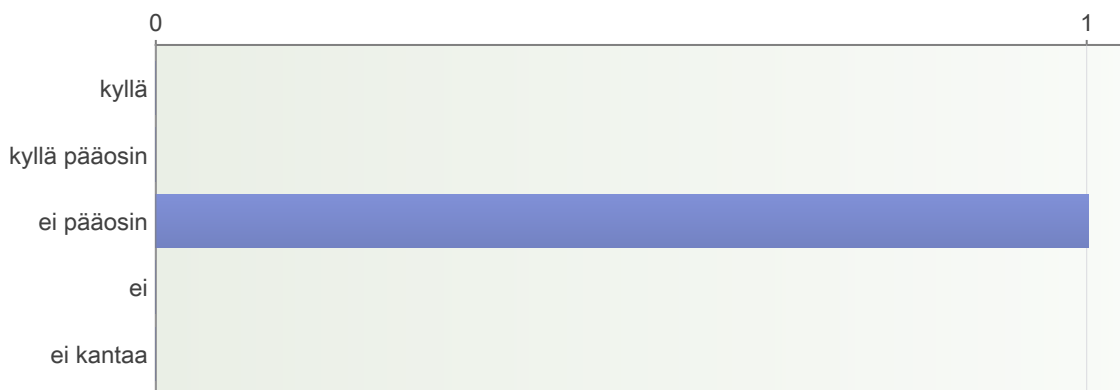
Vastaajien määrä: 1

- Huomattava osa palvelujen tuotannosta siirtyy valinnanvapausjärjestelmään, jota maakunta hallinnoi hyväksymismenettelyllä ja tuottajien kanssa tehtävin sopimuksin. Maakunta järjestäjänä ohjaa palveluja ja asettaa niille ehtoja sekä valvoo toiminnan lainmukaisuutta ja sen itsensä asettamien ehtojen ja sopimusten noudattamista.

Tämä edellyttää maakunnilta vankkaa järjestämisosaamista ja voimavaroja, joita kaikille maakunnille ei välttämättä kerry. Vaarana on, että palvelujärjestelmään muodostuu tästä syystä alueellisia eroja eikä alueellinen ja väestöryhmien välinen yhdenvertaisuus toteudu.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

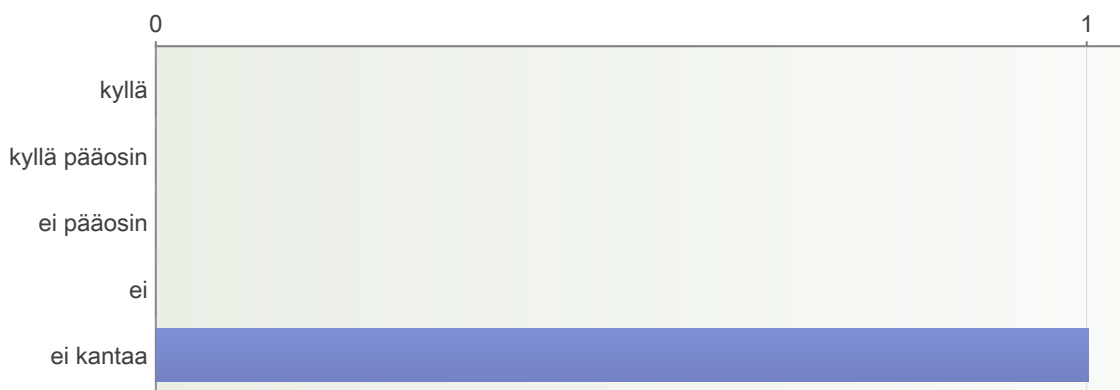
41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. kohta 13a

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

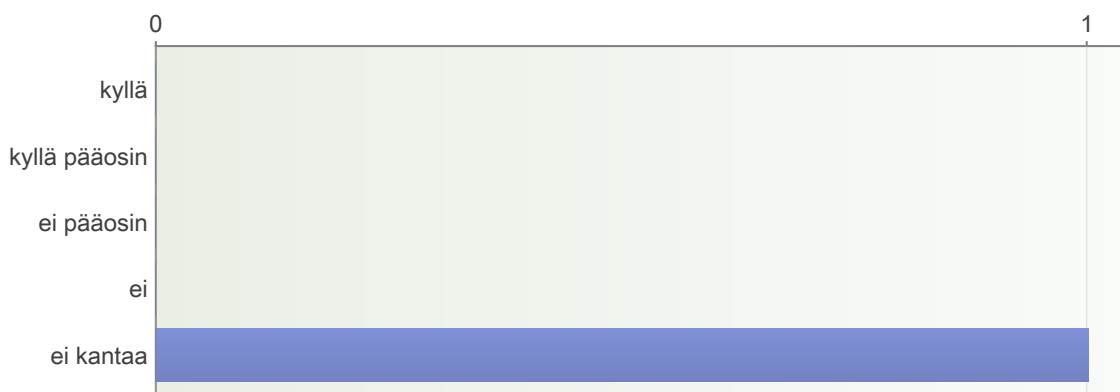
Ei vastauksia.

45. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

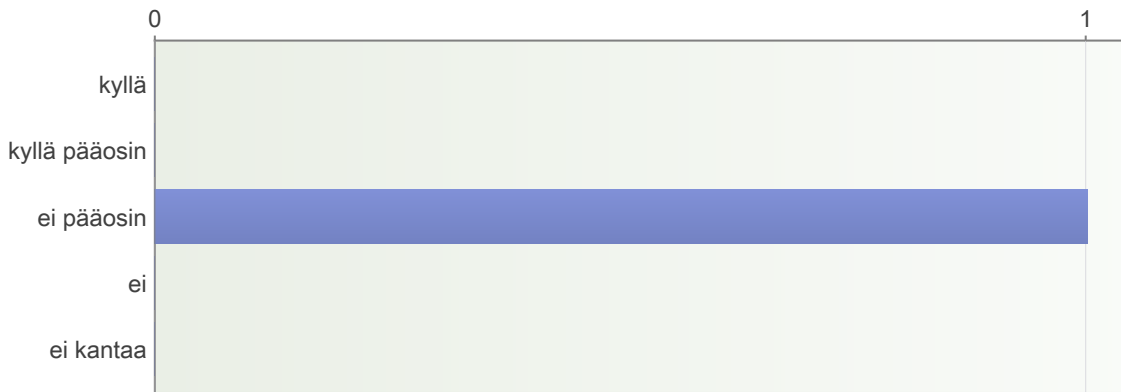
47. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

49. Vapaamuotoiset huomiot.

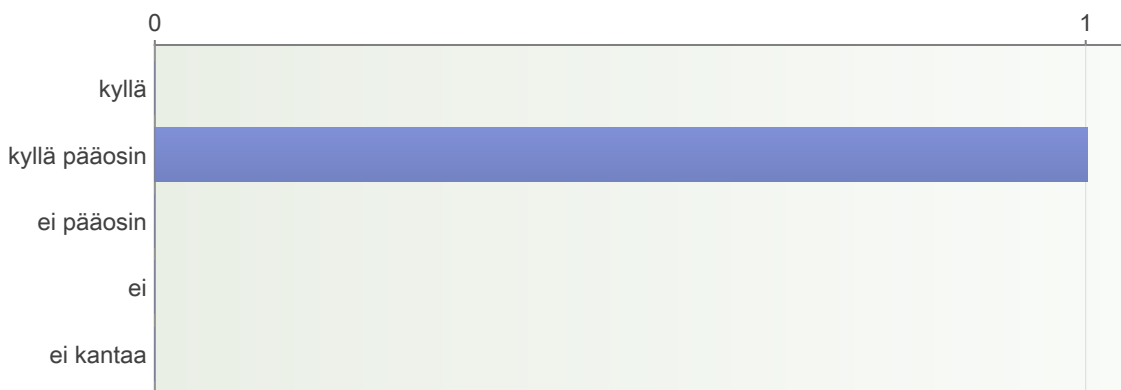
Vastaajien määrä: 1

- Huomattava osa palvelujen tuotannosta siirtyy valinnanvapausjärjestelmään, jota maakunta hallinnoi hyväksymismenettelyllä ja tuottajien kanssa tehtävin sopimuksin. Maakunta järjestäjänä ohjaa palveluja ja asettaa niille ehtoja sekä valvoo toiminnan lainmukaisuutta ja sen itsensä asettamien ehtojen ja sopimusten noudattamista. Tämä edellyttää maakunnilta vankkaa järjestämisosaamista ja voimavaroja, joita kaikille maakunnille ei välttämättä kerry. Vaarana on, että palvelujärjestelmään muodostuu tästä syystä alueellisia eroja eikä alueellinen ja väestöryhmien välinen yhdenvertaisuus toteudu.

Uuden järjestelmän käynnistämävaiheeseen liittyy erityisiä kysymyksiä valvonnan ja ohjauksen näkökulmasta. Siirtymävaiheessa uusia organisaatioita perustettaessa ja niiden toimintaa käynnistettäessä ohjauksen ja tuen tarve on suuri, jotta vastuiden siirtäminen ja uusien organisaatioiden toiminnan aloittaminen tapahtuisi sujuvasti ilman vastuiden ja toimintojen katkoksia. Tällöin myös valvonnan merkitys korostuu. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on varmistaa, että palvelujen järjestäjien ja tuottajien lakisääteiset velvollisuudet ja palvelujen käyttäjien oikeudet toteutuvat myös muutosvaiheessa.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Järjestämisvastuu on määritetty uudessa järjestämislaissa. Järjestämisvastuun kantavat maakunnat valvovat paitsi palveluntuotannon lainmukaisuutta myös sitä, että tuottajat noudattavat maakunnan asettamia toiminnan ehtoja ja sopimuksia. Valvontaviranomaiset valvovat puolestaan sekä järjestämisen että tuottamisen lainmukaisuutta. Uudessa rakenteessa järjestämisen, valvonnan ja ohjauksen luonne muuttuu.

Kun palvelujen tuottajien kirjo laajenee ja yksityisten, julkisesta hallinnosta irrallaan olevien toimijoiden määrä kasvaa, palvelujen tuotannon ohjaus ja valvonta voivat puolestaan hankaloitua.

Monituottajamallissa, jossa palvelujen tuottajat eivät kuulu järjestäjän kanssa samaan julkisen hallinnon organisaatioon, perinteiset hallinnollisen ohjauksen keinot täydentyvät ja osittain korvautuvat hyväksymismenettelyyn ja siinä asetettuihin ehtoihin ja sopimuksiin perustuvalla ohjauksella.

Hallituksen linjausten mukaan valvontatehtävä siirretään Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) ja aluehallintovirastoilta uudelle valtion lupa- ja valvontaviranomaiselle (valvontaviranomainen).

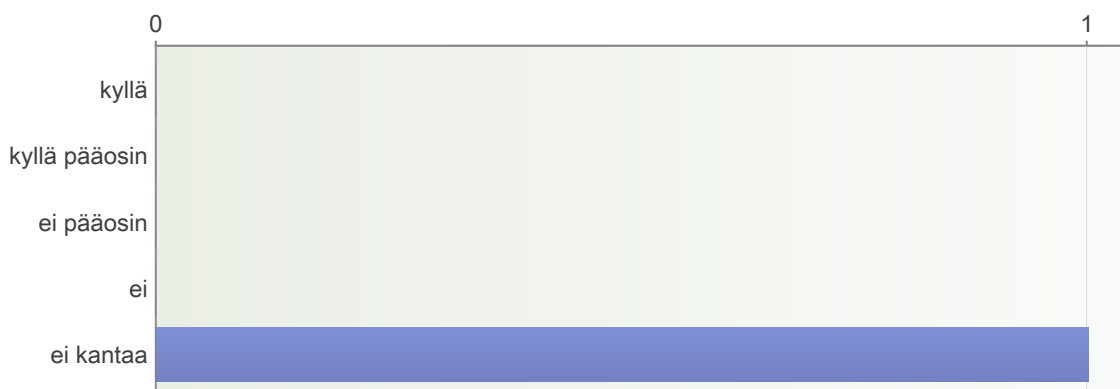
Lisäksi yksityisten sosiaali- ja terveysten palvelujen lupamenettelystä siirrytään rekisteröinti-menettelyyn, joka koskee sekä yksityisiä että julkisia sosiaali- ja terveysten palvelujen tuottajia. Myös toimijoiden omavalvontaa vahvistetaan. Uudistuksilla pyritään lisäämään valvonnan ennakoivuutta, riskiperusteisuutta, vuorovaikutteisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Uuden järjestelmän käynnistämävaiheeseen liittyy erityisiä kysymyksiä valvonnan ja ohjauksen näkökulmasta. Siirtymävaiheessa uusia organisaatioita perustettaessa ja niiden toimintaa käynnistettäessä ohjauksen ja tuen tarve on suuri, jotta vastuiden siirtäminen ja uusien organisaatioiden toiminnan aloittaminen tapahtuisi sujuvasti ilman vastuiden ja toimintojen katkoksia. Tällöin myös valvonnan merkitys korostuu. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on varmistaa, että palvelujen järjestäjien ja tuottajien lakisääteiset velvollisuudet ja palvelujen käyttäjien oikeudet toteutuvat myös muutosvaiheessa.

Asiakkaan kannalta on tärkeintä, että muutosvaiheessa pystytään takaamaan lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (8 §) ja asiakkaan edun (sosiaalihuoltolaki 4 §) toteutuminen.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

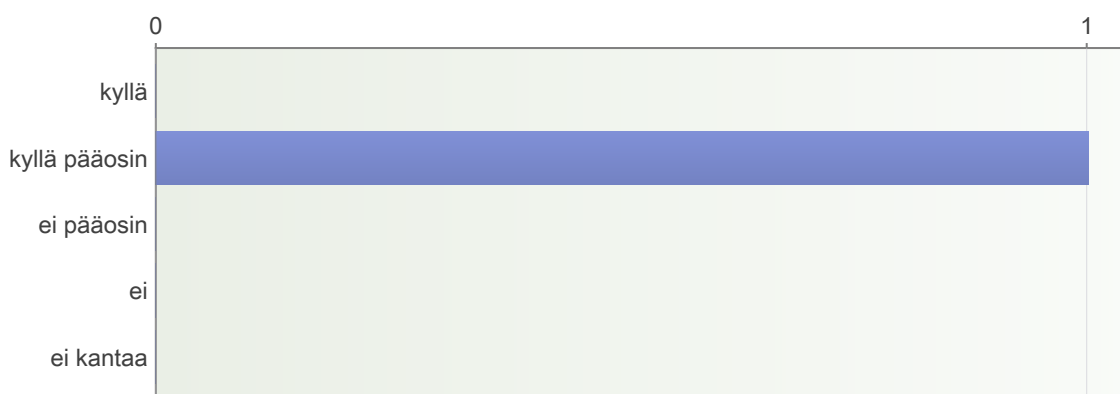

53. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pienet toimijat pääsevät palveluntuottajiksi ilmoittautumalla, tähän liittyy kuitenkin riski laadunvalvonnan osalta.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelmat ja kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen:

Hallituksen esitysluonnoksessa, sen yksityiskohtaisissa perusteluissa ja yleisperusteluissa on korostettu sosiaalihuoltolain 36 § mukaisen palvelutarvearvion ja sen perusteella laadittavan asiakassuunnitelman 39§ merkityksellisyttä, kun määritetään asiakkaan terveydenhoidon ja sosiaalipalvelujen tarve.

Palvelutarvearvion perusteella määritetään asiakkaalle soveliaain toteutusmalli, joita voivat olla maksusetelin, asiakassetelin tai henkilökohtaisella budjetin avulla toteutettava hoito- ja kuntoutusmuoto.

Pääsääntöisesti palvelutarvearvio laaditaan maakunnan liikelaitoksessa, mutta myös suoran valinnanvapauden piiriin kuuluva sote-keskus (palveluntuottaja) on velvollinen antamaan asiakkaalle ammattihenkilön konsultaatiota ja palveluohjausta mm. laaja-alaisen palvelutarpeen arviointiin maakunnan liikelaitokseen.

Moniongelmaiset, yleensä kognitiivisilta kyvyiltään alentuneet ja laaja-alaista tukea tarvitsevat asiakkaat, kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, tarvitsevat palveluja, jotka lakiesityksessä on suunniteltu toteutettaviksi joko asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin kautta. Yleensä em. palvelut ovat sosiaalihuoltolain mukaisia ja hallintolain alaisia viranomaisomaispäätöksiä, joiden merkityksellisyyttä on terveenkään asiakkaan vaikea ymmärtää.

Henkilökohtaista budjettia on mahdollista tarkentaa määräajoin tarkistetun ja täydennetyn asiakassuunnitelman mukaisesti. Tämä mahdollisuus on erityisen tärkeää saada varmistettua, kun asiakas tekee palvelutuottajaan liittyviä valintojaan. Näin saadaan estettyä se, että asiakas ei joudu hakemaan henkilökohtaiseen budjettiin hallintolainkäyttölain mukaista muutosta, joka johtaa aina pitkään oikeusprosessiin ja asiakas tarvitsee siihen yleensä lakimiestä, esim. maakunnan oikeusaputoimistosta.

Oikeusprosessin myötä hoito/kuntoutus yleensä keskeytyy. Tämä ei ole valinnanvapauslain toteutumisen tavoite.

Edellä esitetyn perusteella palvelutarvearvion merkitys on erittäin suuri tarkoituksenmukaisen valinnanvapauden toteutumisessa. Palvelutarvearvion laatimisesta vastaa sosiaalihuollon ammattihenkilö. Tarvittaessa asiakkaan kokonaistilanteen selvittäminen edellyttää myös muiden hallinnonalojen palveluja ja tukitoimia sekä lähes aina terveydenhuoltolain alaista hoitoa.

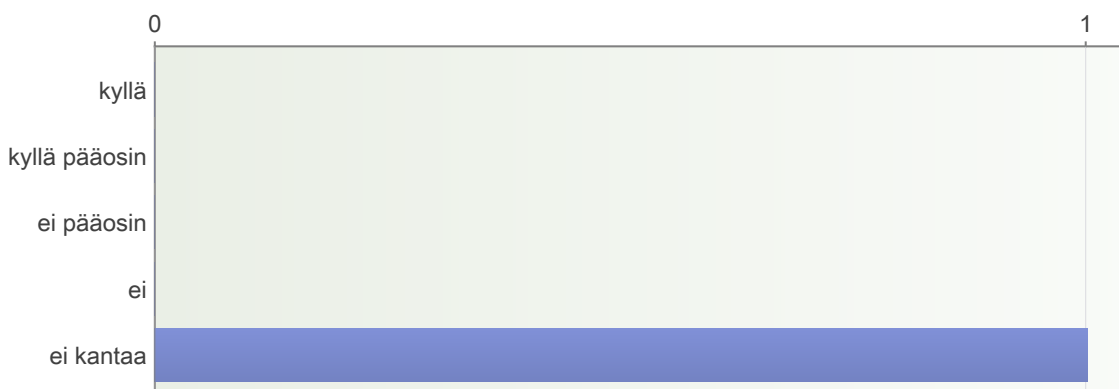
Palvelutarvearviotilanteessa asiakkaalla on mahdollisuus saada tuekseen laillinen edustaja tai tukihenkilö. Tällaisissa tilanteissa koulutettujen kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen on erityisen järkevää. Koulutetuilla kokemusasiantuntijoilla on kokemusta pitkistä hoito- ja kuntoutusprosesseista sekä toiminnasta nykyisessä palveluverkostossa. Heillä on myös yleensä kokemusta yhteistyöstä sote-ammattilaisten kanssa.

Kokemusasiantuntijoiden kokemustietoa ja -taitoja voidaan myös hyödyntää, kun lain jatkovalmistelussa määritetään tarkemmat kriteerit palvelukokonaisuuksille ja palveluketjuille, joiden avulla maakunnat voivat tehokkaammin, edullisemmin ja laajemmin hoitaa asukkaidensa tarvitsemat sote-palvelut alueellisissa sote-keskuksissa, jolloin myös varsinaisten sairaalapalveluiden käyttö on tarkoituksenmukaisempaa.

Lakiesitykseen tulisi lisätä palvelun tuottajia koskeviin hyväksymis- ja sopimusmenettelyihin (esim. pykälään 29 §) vaatimus, että palveluntuottajilla tulee olla mitoitettuna henkilöstöresursseihinsa riittävästi koulutettuja kokemusasiantuntijoita. Näin tulisi myös määritellä kokemusasiantuntijuuden ja asiakkaiden osallistumisen toimintamalli.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

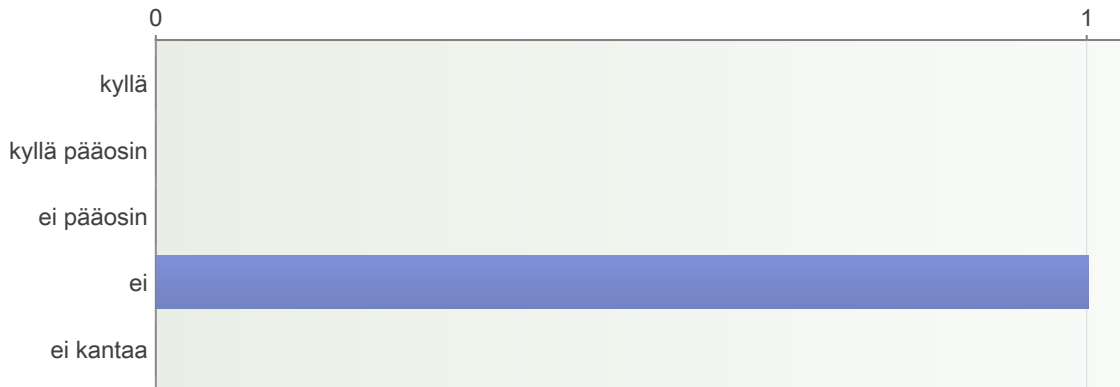

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslain tarkoitus on vahvistaa palvelun käyttäjien itsemääräämisoikeutta ja asemaa, mutta samalla heiltä edellytetään kykyä tehdä valintoja ja arvioida saamiensa palvelujen sisältöä ja vaikuttavuutta sekä reagoida välittömästi havaitsemiinsa epäkohtiin.

Valintojen tekeminen voi edistää palvelujen laatua. Toisaalta osa palvelujen käyttäjistä on tämän vuoksi aikaisempaa haavoittuvammassa asemassa, ja heille tulee tarjota riittävä tuki ja ohjaus. Kun palvelujen käyttäjillä on mahdollisuus olla mukana valvonnan toteutuksessa ja palvelujen kehittämisessä, vahvistetaan toimintakulttuurin asiakaslähtöisyyttä.

Uudistuksen vaikutuksia palvelujen laatuun on etukäteen mahdotonta arvioida. Sen vuoksi uutta sote-järjestelmää tulisikin pilotoida jonkin maakunnan alueella siirtymävaiheessa 2019-2021.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- KoKoA ry:ssä on 270 jäsentä, joista koulutettuja kokemusasiantuntijoita on 250 henkilöä. Jäsenet omaavat oman kokemuksen mielenterveys-, päihde ja somaattisista sairauksista, niistä kuntoutumisesta ja näiden hoitoon ja kuntoutukseen liittyvistä palveluista.

Koulutetut kokemusasiantuntijat ovat koulutettuja toimimaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa palveluiden kehittämiseksi, toteuttamiseksi ja arvioimiseksi.

Valtakunnallinen taso; KoKoA ry laatii lausuntoja ja kannanottoja hallituksen ja ministeriöiden esityksiin sekä osallistuu Palvelut asiakaslähtöisiksi- kärkihankkeen työryhmätyöskentelyyn. Vuonna 2016 KoKoA on lausunut mm. päihde- ja mielenterveyslain sekä itsemääräämisoikeuslain uudistuksesta sekä päivystyslain uudistuksesta. KoKoA ry on saanut THL:n Kansanterveyden edistämispalkinnon vuonna 2015.

Paikallinen ja alueellinen taso; KoKoA ry toimii paikallisesti eri puolilla Suomea yhteistyössä kaikkien sektoreiden kanssa (julkinen, yksityinen ja kolmassektori). Yhteistyö on ollut konkreettista yhteistä toimintaa sekä toimintojen suunnittelua, kehittämistä ja arvioimista. Kansalaisjärjestöyhteistyökumppanit ovat koostuneet laajasti erilaisista potilas- ja asiantuntijajärjestöistä. Julkisen sektorin yhteistyökumppaneita ovat olleet mm. sairaanhoitopiirit ja yksityisen sektorin kumppaneita mm. kouluttajatahot.

Koulutetut kokemusasiantuntijat ovat luotettavia ja osaavia yhteistyökumppaneita palveluiden kehittämiseksi paremmin ihmisten tarpeita vastaaviksi. Samalla kokemustoiminta voimaannuttaa palveluiden käyttäjiä, lisää heidän aktiivisuuttaan merkityksellisellä tavalla sekä vähentää syrjäytymistä.

KoKoA ry:ssä uskomme, että sote-uudistus tulee lisäämään kokemusasiantuntijuuden käyttöä palveluiden kehittämissä ja käytännön työssä sote-palveluiden asiakkaiden tuki- ja palvelunohjaustehtävissä. KoKoA ry on valmis lisäämään osallisuuttaan myös sote-uudistuksen lainsäädännön jatkokehittämisyhteistyössä.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-uudistus on lainsäädännöllisesti erittäin haastava; huolellisella lain valmistelulla, siirtymävaiheen testauksella ja siinä yhteydessä tehdyllä vaikutusarvioinnilla uudistuksella on mahdollista kehittää palvelujärjestelmä asiakaslähtöisempään suuntaan.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesitykseen tulisi lisätä palvelun tuottajia koskeviin hyväksymis- ja sopimusmenettelyihin (esim. pykälään 29 §) vaatimus, että palveluntuottajilla tulee olla mitoitettuna henkilöstöresursseihinsa riittävästi koulutettuja kokemusasiantuntijoita. Näin tulisi myös määritellä kokemusasiantuntijuuden ja asiakkaiden osallistumisen toimintamalli.